

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПЕРСПЕКТИВИ

29 травня 2026 року, м. Харків, Україна

С **МАЙБУТНЄ**
У ІСТОРИЧНІ НАУКИ
Ч ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ
А ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ
С ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
Н ЮРИДИЧНІ НАУКИ
І ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
С МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО
Т ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ
Ь НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА
СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ
ПОЛІТИЧНІ НАУКИ
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
КУЛЬТУРОЛОГІЯ
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

**ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ
XXI СТОЛІТТЯ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 29 травня 2026 р.)

Харків
«Право»
2026

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
№ 466 від 23 квітня 2026 р.*

Редакційна колегія:

Герасіна Л. М., докторка соціологічних наук, професорка (голова);
Панфілов О. Ю., доктор філософських наук, професор;
Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;
Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка;
Шевченко Л. С., докторка економічних наук, професорка

Г54 **Глобальні виклики ХХІ століття: міждисциплінарні перспективи** : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 трав. 2026 р.) / [редкол.: Герасіна Л. М. (голова), Панфілов О. Ю., Прудников В. А. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2026. – 190 с. – DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178848705>.

ISBN 978-617-8848-70-5

Матеріали конференції містять доповіді, у яких висвітлено результати сучасних теоретичних і прикладних досліджень глобальних проблем ХХІ століття. Авторами проаналізований вплив цифровізації, кліматичних змін, геополітичних зрушень і безпекових загроз на розвиток окремих держав і світової спільноти загалом. Крізь призму міждисциплінарного аналізу запропоновано шляхи подолання кризових явищ та модернізації суспільних інститутів, зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень України.

Видання адресоване представникам академічної спільноти, практикам та експертам різних галузей знань.

УДК 001+004+14+159.9+30+316+32+34+35+37+65+81

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2026

© Харківська асоціація політологів, 2026

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

Секція: Міжнародні відносини

Агнаєва М. О.,
здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня, курс ІМ,
спеціальність СЗ, ННІ міжнародних
відносин,
Харківський національний економічний
університет ім. С. Кузнеця

КУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ДИПЛОМАТІЯ М'ЯКОЇ СИЛИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

У ХХІ столітті зростає значення немілітарних форм впливу на міжнародну політику. На тлі глобалізаційних процесів, збройних конфліктів, інформаційних війн і посилення міжцивілізаційного суперництва, країни дедалі активніше звертаються до м'якої сили (soft power) як до засобу формування позитивного міжнародного іміджу, просування національних інтересів і цінностей. У цьому контексті особливого значення набувають культурні комунікації, які забезпечують довготривалий ефект впливу через освіту, мову, мистецтво, традиції, символіку й цифрові платформи. Культурні комунікації функціонують як складова публічної дипломатії та набувають актуальності в умовах інтенсифікації міжнародного діалогу. Вони стають платформою для встановлення міждержавного порозуміння, побудови довіри, подолання стереотипів та налагодження міжкультурної взаємодії. Особливо це важливо для країн, які прагнуть зміцнити свою позицію у світовій спільноті, не маючи потужних економічних або військових важелів впливу.

Культурні комунікації виступають ключовим каналом реалізації дипломатії м'якої сили (soft power). Уперше цей термін був запропонований американським політологом Джозефом Наєм (Joseph S. Nye) у 1990 році в книзі «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power», а згодом детальніше обґрунтований у праці «Soft Power: The Means to Success in World Politics» (2004). Згідно з концепцією Ная, м'яка сила – це здатність досягати бажаного через привабливість, а не примус чи економічний тиск. Її головні джерела – культура, політичні цінності та зовнішня політика, яка сприйма-

ється як морально виправдана, а сила держави полягає не лише у військових або економічних засобах, а й у здатності викликати симпатію, довіру та наслідування з боку інших держав і суспільств [1]. Таким чином, держава може зміцнювати свою позицію у світі не завдяки силовим або економічним інструментам, а завдяки впливовості власної культури, моральній легітимності дій, інтелектуальному капіталу та естетичній привабливості. Тобто, країна може підсилювати свою глобальну позицію не силою танків, а якістю університетів, впливовістю кінематографа, культурними подіями чи моральною позицією в міжнародних конфліктах. Такий підхід дозволяє формувати позитивний міжнародний імідж, налагоджувати емоційно-ціннісні зв'язки з іншими суспільствами.

В умовах гібридних загроз і змаганнях на символічному рівні саме м'яка сила залишається дієвим інструментом: вона формує уявлення, переконання та симпатії, які стають основою підтримки або спротиву зовнішній політиці держави та дає змогу впливати на свідомість і поведінку глобальної аудиторії. У цьому контексті культурні комунікації є ключовим засобом реалізації м'якої сили. Вони забезпечують трансляцію цінностей, норм, ідентичностей та образів через символічні ресурси – мову, музику, мистецтво, медіа, освітні програми. Через ці канали формується привабливий образ держави, який може викликати симпатію, довіру та солідарність [2]. Виходячи з цього, культурні комунікації – одне з ключових понять у сучасному дискурсі міжнародних відносин, яке набуває дедалі більшої актуальності в умовах глобалізації, інформаційної революції та посилення міжкультурної взаємодії.

У XXI столітті культурні комунікації перетворилися на мультиінструмент глобального впливу, особливо завдяки цифровим технологіям і соціальним мережам. Країни створюють національні інститути (Гете-інститут, British Council, Інститут Конфуція, Український інститут тощо), які реалізують системні комунікаційні стратегії. Особливого значення набуває публічна дипломатія, де культурна комунікація – центральний канал налагодження стосунків з іноземною громадськістю. Ці історичні зміни демонструють еволюцію культурних комунікацій – від спонтанних до інституціоналізованих форм. У зв'язку з цим постає питання систематизації їх функцій у системі міжнародних відносин.

Можна виокремити такі функції культурних комунікацій у міжнародній сфері: інформаційна – передача знань про культуру, історію, традиції, цінності країни; репутаційна – формування позитивного міжнародного іміджу;

ідентифікаційна – підтримка національної ідентичності в глобалізованому світі; мобілізаційна – залучення міжнародної аудиторії до підтримки ініціатив і політик; захисна – протидія дезінформації та культурній агресії; діалогічна – сприяння міжкультурному порозумінню, запобігання конфліктам. Ці функції демонструють, що культурні комунікації – не лише інструмент гуманітарної політики, а й ефективний механізм дипломатії м'якої сили. Вони впливають на розуміння, довіру, ідентифікацію, стимулюють глобальні зв'язки без використання сили. Отже, культурні комунікації можна розглядати як відкриту, багаторівневу систему, у якій перетинаються гуманістичні цінності, стратегічна комунікація і політичні інтереси. Саме така багатofункціональність і перетин гуманітарного й геополітичного робить їх центральним елементом зовнішньої політики XXI століття [3].

З урахуванням сучасних викликів і трансформацій глобального середовища, культурні комунікації як інструмент м'якої сили можна розглядати як цілеспрямовану, системну діяльність держави, інституцій та громадянського суспільства, спрямовану на просування національного образу, цінностей і культури засобами гуманітарного обміну, міжкультурного діалогу, медіа та мистецтва, з метою формування позитивного ставлення і зміцнення міжнародного авторитету без використання примусу чи економічного тиску [3]. Це визначення акцентує увагу на трьох ключових аспектах, що визначають сутність культурних комунікацій як інструменту м'якої сили. Насамперед, йдеться про цілеспрямованість і системність, що означає стратегічний, а не спонтанний характер цієї форми взаємодії. Культурні комунікації не виникають випадково, вони формуються і реалізуються в межах продуманих державних чи інституційних стратегій. Другим важливим елементом є гуманітарний інструментарій. Мова, культура, освіта, мистецтво та медіа слугують основними каналами передачі культурних смислів. Саме через ці елементи здійснюється вплив, що має потенціал не лише інформувати, але й залучати, надихати, викликати емоційну реакцію. Третім визначальним чинником виступає м'який вплив, що базується не на примусі, тиску чи матеріальних важелях, а на формуванні прихильності, довіри та співчуття. Такий вплив є делікатним, етичним і тривалим за своїм ефектом [4].

Типологія культурних комунікацій охоплює три основні критерії класифікації: рівень суб'єктності, формат поширення та напрям впливу. Рівень суб'єктності дозволяє розмежувати комунікації за характером учасників процесу. Міжособистісні культурні комунікації відбуваються між окремими

індивідами в межах приватного або професійного спілкування. Інституційні комунікації реалізуються через організації: культурні центри, засоби масової інформації, навчальні та наукові установи. Найвищим рівнем є державні культурні комунікації, які формуються в межах зовнішньої політики, культурної дипломатії та інших форм стратегічного гуманітарного впливу через офіційні програми, інститути, фундації.

Другим критерієм є формат поширення. Вербальні культурні комунікації здійснюються за допомогою мови – усної чи письмової – у вигляді лекцій, промов, літературних текстів. Невербальні форми передають змісти через жести, візуальні образи, музику, мистецькі твори. Медійні культурні комунікації базуються на сучасних інформаційних технологіях: телебаченні, кінематографі, соціальних мережах, цифрових платформах.

Третій критерій – напрям впливу – розділяє культурні комунікації на цілеспрямовані та спонтанні. Перші є свідомо організованими і координованими діями з метою впливу на зовнішню аудиторію, до прикладу, програми культурної дипломатії. Другі виникають стихійно, унаслідок міжкультурної взаємодії, але попри відсутність організаційного задуму можуть справляти відчутний ефект [3].

Запропонована типологія дає змогу краще зрозуміти структуру та багатовимірність культурних комунікацій. Вона дозволяє оцінювати ефективність різних форм комунікативної взаємодії у контексті міжнародної політики, де культурні інструменти дедалі частіше стають основою для м'якого впливу на світову громадськість [1].

Таким чином, культурні комунікації можна розглядати як універсальний канал не лише для культурного самовираження, але й для ефективної взаємодії з міжнародною аудиторією, що забезпечує стійку присутність країни у глобальному інформаційному та символічному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Nye J. S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, 2004. xvi, 191 p.

2. Руднева А. О., Мальована Ю. Г., Арсенюк М. С. Культурна дипломатія як інструмент формування іміджу України. *Регіональні студії*. 2024. № 37. С. 63–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2024.37.11>.

3. Яцина В. В., Волоснікова Н. М., Губанова Н. Н. Концептуальні основи дипломатичного етикету та культурної комунікації у міжнародних відносинах України. *Гілея: науковий вісник*. 2025. Вип. 207–208 (№ 5–6). С. 55–60.

4. Марченко А. Культурна дипломатія: поняття та механізми реалізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-150>.

Науковий керівник: кандидат соціологічних наук, доцент **І. В. Жеребятнікова**

Аніщенко О. С.,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня, II курс,
ННІ міжнародних відносин,
Харківський національний економічний
університет імені С. Кузнеця

ГЕОПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ РІМЛЕНДУ: ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Вивчення геополітики на сучасному етапі передбачає розуміння історичних, географічних та політичних чинників. Ці знання дають нам можливість аналізувати міжнародні процеси та робити припущення щодо майбутнього розвитку окремих держав. Однією з головних концепцій вивчення геополітики, що дозволяє аналізувати процеси міжнародних відносин є теорія Рімленду Н. Спідмена.

Історія формування теорії Рімленду зумовлена змінами у системі міжнародних відносин під час Другої світової війни. Через зростання глобальних конфліктів між державами та посилення ролі морських шляхів, змусило дослідників переосмислити геополітичні підходи. Саме тому особливу увагу почали приділяти контролю над регіонами Євразії. У своїй книзі «The Geography of the Peace» Ніколас Спідмен пояснював головну ідею цієї теорії. Теорія Рімленду стверджує, що той, хто контролює Рімленд, контролює Євразію, а той, хто контролює Євразію, має вирішальний вплив на світову політику [1]. У праці була сформульована теорія Рімленду, яка визначає прибережні території Євразії як ключову геополітичну зону у світовій політиці. Рімленд охоплює прибережний пояс континенту, зокрема країни Європи, Близького Сходу, Південної та Східної Азії. Сучасні дослідження показують, що внесок Н. Спідмена виходив за межі класичної геополітики та містив ширші підходи до аналізу міжнародних відносин [2].

Наукове видання

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ XXI СТОЛІТТЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 29 травня 2026 р.)

Редактор *Т. О. Чернишова*

Підписано до друку 29.05.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 11. Обл.-вид. арк. 11. Тираж 100 пр. Зам. № 691

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт Плюс»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
тел. (097) 445-07-79
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8388 від 16.07.2025